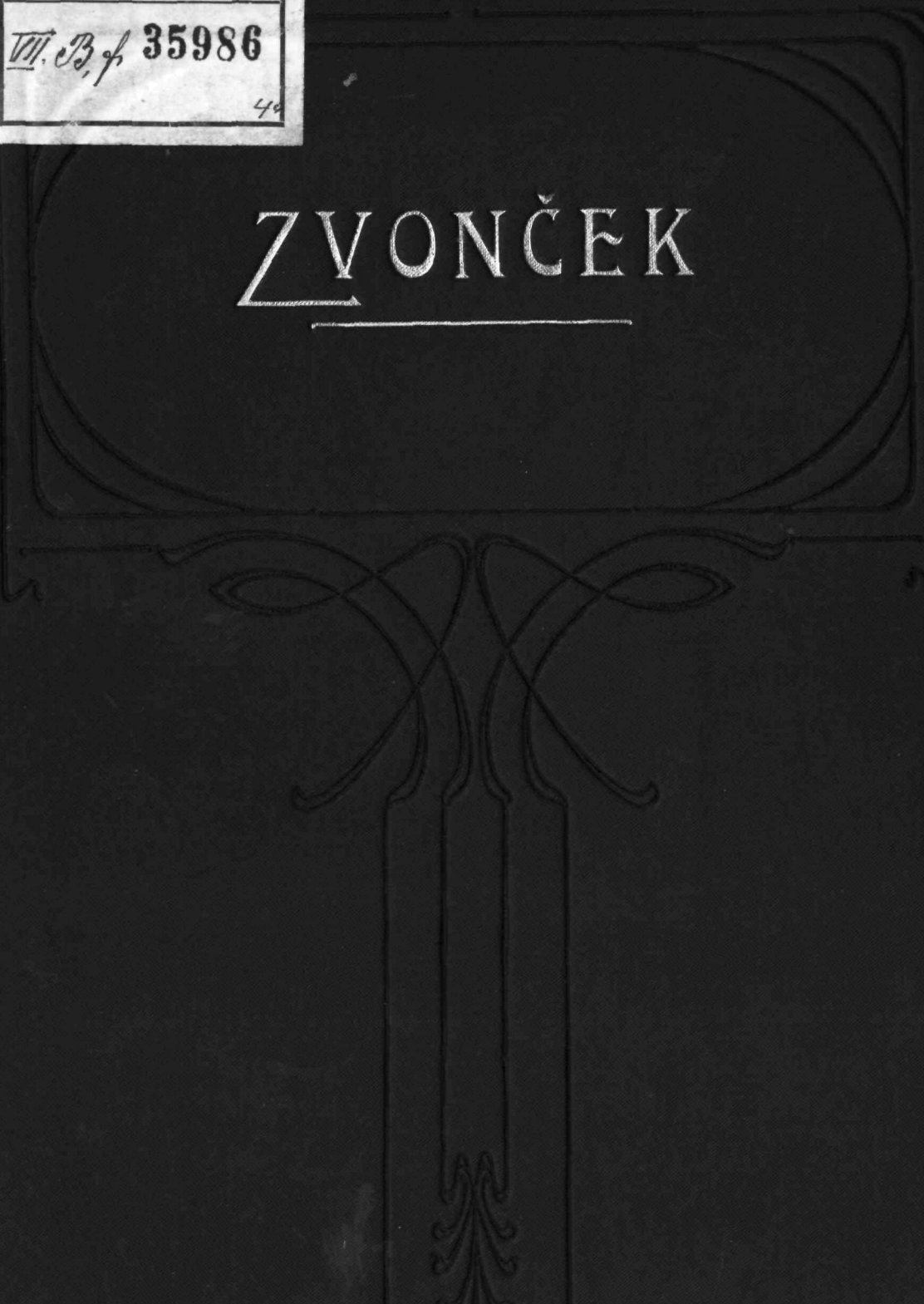

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

M. B. f. 35986

49

ZVONČEK

△ ZVONČEK △

LIST S PODOBAMI △ △ △ △ △
ZA SLOVENSKO MLADINO

UREDIL:
ENGELBERT GANGL

❖ 1903 ❖

V LJUBLJANI

LAST IN ZALOŽBA „ZAVEZE AVSTR. JUGOSLOVANSKIH
UČITELJSKIH DRUŠTEV“

NATISNILA „NARODNA TISKARNA“

Vse pravice do spisov, priobčenih v „Zvončku“, se pridržujejo.

VII B 35986 p

KAZALO.

Pesmi.

	Stran
Razbojnik. <i>O. Zupančič</i>	1
Zimska pesem. <i>Dr. F. Zbašnik</i>	2
Savi. <i>N. Pretko</i>	2
Za deveto goró. <i>Igor</i>	8
Sveti Trije kralji. <i>C. Slavin</i>	8
Za Novo leto. <i>A. Medved</i>	14
Božična pesem. <i>F. Žgur</i>	16
Pesem o Novem letu. <i>F. Žgur</i>	17
Mladi ljudje. <i>S. P.</i>	17
Za sinom. <i>Vojanov</i>	21
Škrateljček Sen. <i>A. Rapè</i>	25
Rojenice. <i>F. Žgur</i>	26
V mraku. <i>N. Pretko</i>	26
Kurent. <i>F. Žgur</i>	33
Dobro jutro. <i>Igor</i>	42
Pesem o Američanih. <i>Strninski</i>	49
Jezdec. <i>C. Logar</i>	50
V izbero. <i>F. Žgur</i>	50
Boj dveh palčkov. <i>C. Logar</i>	50
Kum Jarnejka. <i>O. Zupančič</i>	56
Pomladni pozdrav. <i>Bogomila</i>	62
Zjutraj. <i>Bogomila</i>	68
Pa recite! <i>C. Slavin</i>	68
Pregnanec. <i>F. Žgur</i>	74
Rak. <i>F. Lovšin</i>	76
Junak. <i>E. Gangl</i>	77
Na gostiji. <i>C. Logar</i>	80
Pirhi. <i>S. Cvetkov</i>	83
Ko bi bilo res. <i>F. Žgur</i>	90
Belopeški jezeri. <i>N. Pretko</i>	90
V Rim. <i>E. Gangl</i>	97
Ptičja svatba. <i>C. Logar</i>	98
Ob potočku. <i>C. Slavin</i>	98
Šumi zeleni gaj... <i>Bogomila</i>	103
Ljubezen. <i>L. Poljak</i>	104
Hi-hi-hi! <i>C. Slavin</i>	112
Sirota. <i>C. Logar</i>	115
Žalostna pesem. <i>R. Romanov</i>	115
Metuljčki. <i>Strninski</i>	117
Bajka o krilatcih. <i>Strninski</i>	117
Kadar leže dete spat. <i>F. Žgur</i>	121
Zelena gorica. <i>F. Žgur</i>	121
Azrael. <i>F. Žgur</i>	122

	Stran
Mladi Slovenci. <i>F. Selski</i>	122
Dedkova pesem <i>J. Bekš</i>	135
Mamici za god. <i>S. Palček</i>	141
Da bi ne bilo rosice! <i>Borisov</i>	141
Pomlad. <i>Borisov</i>	145
Slovo. <i>Borisov</i>	145
Cvetka. <i>Borisov</i>	145
V maju. <i>Borisov</i>	146
Voščilo. <i>A. Medved</i>	146
Pedenj človek in laket brada, kako sta se metala <i>F. Levstik</i>	152
Na polju. <i>Strninski</i>	163
Romanca o sv. Ambrožu. <i>S. Cvetkov</i>	165
Iz davnih dni. <i>F. Žgur</i>	169
Za počen groš. <i>C. Slavin</i>	170
Dežek pada. <i>Strninski</i>	170
Mirno gledajo oči . . . <i>L. Poljak</i>	175
Na grobu sestrice. <i>C. Slavin</i>	175
Bolnik. <i>L. Poljak</i>	186
Štorklja. <i>F. Žgur</i>	189
V vodi. <i>S. Palček</i>	189
Slovenska zemlja. <i>E. Gangl</i>	193
Fanči igra klavir. <i>C. Slavin</i>	200
Črni gospodek. <i>Anca</i>	200
Naša mačica. <i>F. Palnák</i>	202
Na sredi vrta . . . <i>E. Gangl</i>	211
Slovo. <i>Anca</i>	213
Jesenske pesmi <i>Borisov</i>	217
Žalostna pot. <i>C. Slavin</i>	226
„Či-či, Stanka! . . .“ <i>C. Slavin</i>	227
Padla je slanica . . . <i>Borisov</i>	239
Tri veše. <i>C. Slavin</i>	236
Obisk. <i>E. Gangl</i>	238
Grobovi. <i>Borisov</i>	241
Roža in trn. <i>E. Gangl</i>	242
Noč in dan. <i>E. Gangl</i>	242
Polje in gozd. <i>E. Gangl</i>	242
Orgle in piščal. <i>E. Gangl</i>	242
Pastorka. <i>C. Slavin</i>	248
Spanček. <i>F. Žgur</i>	254
Na poti. <i>S. Palček</i>	255
Na bojišču. <i>C. Slavin</i>	261
Moč. <i>E. Gangl</i>	265
Stara mati. <i>Borisov</i>	266
Božič gre. <i>Borisov</i>	266
Sveti Miklavž. <i>Borisov</i>	272
Zapuščena. <i>C. Golar</i>	282

Pripovedni spisi.

Z doma. <i>E. Gangl</i>	3
Bajka v tihem večeru. <i>C. Slavin</i>	7
Tonček. <i>A. Rapè</i>	14
Po praznikih. <i>J. Barbič</i>	18
Cirilka. <i>Solovej</i>	27

	Stran
Ludoviček se je bril. <i>L. Černež</i>	32
Dedščina. <i>Solovej</i>	33
Krivčeva izpoved. <i>A. Rapè</i>	34
Večer pri Svetnikovih. <i>I. Danič</i>	39
Tinče — ptičji lovec. <i>F. Rojec</i>	44, 66
Škrat. <i>I. Trošt</i>	51
Iz mladih dni. <i>F. Selski</i>	53
Medveduhar. <i>Solovej</i>	59
Prevara. <i>C. Logar</i>	64
Bratovska ljubezen. <i>Solovej</i>	66
Ob božjem grobu. <i>I. Stukelj</i>	74
Pomladanski večer. <i>S. Cvetkov</i>	79
Slovanske pravljice. <i>Nik. Vrhov</i> :	
17. Hvaležne živali	80
Vilko — ministrant. <i>F. Palnák</i>	84
Pripovedka o Atilovem grobu. <i>M. P.</i>	88
Jankova ljubljenska. <i>Strninski</i>	92
V svet. <i>F. Palnák</i>	99
Živa Velika noč. <i>I. Trošt</i>	101
Mati. <i>C. Logar</i>	116
Vojska. <i>F. Palnák</i>	123
Niko — ribič. <i>I. Trošt</i>	125
Jasni dnevi. <i>F. Palnák</i>	127
Kako je ugnal Srebot hudobne vaške otroke v kozji rog? <i>M. Pintarjev</i>	129
Kam pa danes? <i>F. Rojec</i>	138
Peter in Marko. <i>R. Levin</i>	146, 171
Kosov Tine. <i>M. Pintarjev</i>	153
Iz mladih dni. <i>S. Cvetkov</i>	162
Naše Pavle cvetični vrt. <i>A. Rapè</i>	164
Iz čitanke grofa Leva Nikolajeviča Tolstega. <i>Solovej</i> :	
1. Mužik in kumare	176
2. Kako je odstranil mužik kamen	176
3. Najboljše hruške	212
4. Trije kolači in ena štruca	212
5. Kako je delil mužik gosi	212
6. Koša	234
7. Peška	234
8. Kaj je pravil striček o svoji ježi	234
9. Vezir Abdul	236
10. Požarni psi	255
11. Zimska noč divjega zajca	256
12. Kaj je pravila teta o krotkem vrabcu Živku	256
13. Sokol in petelin	258
14. Pajek	258
15. Zlatolasa kraljična	258
16. Stenice	281
17. Vonj	281
Poštarjev Milko. <i>Kompoljski</i>	179
Dva iz torbe. <i>C. Logar</i>	187
Zakaj je šel Tonček na božji pot. <i>Radoš</i>	194
Miška. <i>S. Cvetkov</i>	203
Vaški Janez. <i>A. Rapè</i>	208
Žabe so jih pojedle. <i>J. Krvan</i>	218

	Stran
Prvi dimnikar. <i>Kompoljski</i>	221
Jezica malih. <i>F. Palnák</i>	228
Jutranji izprehod. <i>C. Slavin</i>	230
Povodni mož na Mrzlici. <i>M. R.</i>	237
Vestna straža. <i>P. Petrovič</i>	238
K materi. <i>Kompoljski</i>	243
Najlepši dnevi. <i>L. Poljak</i>	246
Vrli bratec. <i>I. Trošt</i>	249
Pravljica o starem bedaku. <i>Vojanov</i>	251
Ta krasota! . . . <i>F. Golob</i>	259
Vrabc in miš. <i>S. Palček</i>	261
O svetem letu. <i>I. Trošt</i>	267
Božič. <i>Stepenko</i>	270
Pripovedka o naprstniku. <i>M. Pirčeva</i>	283
Kako je bil zajec obsojen na petindvajset. <i>F. Črnagoj</i>	284

Gledališka igra.

Skrb in Smrt. <i>J. Pankrac</i>	104
---	-----

Poučni spisi.

Iz knjige prirode. <i>Solovej</i>	9, 183
V morskih globočinah. <i>L. Ogorek</i>	57
Spominski in slavnostni dan. <i>L. Ogorek</i>	86
Andrej Žumer. <i>L. Ogorek</i>	91
Nevihita. <i>Kramarjev</i>	136
Dva zaslužna moža. <i>L. Ogorek</i>	161
Sv. Ciril in Metod. <i>L. Ogorek</i>	177
Jan Lego. <i>L. Ogorek</i>	198
Novi papež Pij X. <i>L. Ogorek</i>	201
Strela v smodnišnici na ljubljanskem Gradu. <i>Nik. Vrhov</i>	207
Ivan Škrjanec. <i>L. Ogorek</i>	224
Jurij baron Vega. <i>M. Pirnat</i>	273

Pouk in zabava.

Rebus	22, 95, 142, 190, 214
V katerem jeziku pišejo največ pisem?	22
Slavčevo petje	23
Najčistejše mesto	23
Zanimiv slučaj	23
Kako zdravimo nahod?	23
Pivci petroleja	23
Šola za mišji lov	23
Pregovori	23
Vabilo in priporočilo	24
„Abecedarji in abecedarice“	47
Sneg na — luni	47
Koliko tehta zemeljsko ozračje	47
Letni časi	47
Besedna naloga	47, 186
Mladi risar in slikar. <i>V. Sič</i>	48
Uganka	48, 72
Rešitve in imena rešilcev	48, 72, 96, 120, 144, 144 168, 192, 216, 240, 264, 287

	Stran
Barve avstrijskih-ogrskih dežel	70
Mrki solnca in lune v letu 1903	70
Kdo komu kaj daruje?	71
Razmišljen učenjak	71
Žilava rodovina	71
Stoletnjak	71
Morjenje ptičev na Laškem	71
Pregovori, izreki in rečenice	71
Narodno blago. <i>J. Š.</i>	95
Muzikalični volkovi	96
Žepna ura in njena kolesa	96
Srečni kaznjenec	96
Najstarejše vino na svetu	96
Število Slovanov	96
Nad dvesto let	96
Dober tek!	118
Medved v hlevu	119
Umrljivost ljudi	119
Najvišje uredništvo	119
Delavca — milijonarja	119
Najvišja človeška bivališča	119
Ptice v pregovoru	119
Mladost v pregovoru	119
Čemu ima čebela želo?	120
Računska igrača <i>J. R.</i>	120
Speča deklica	142
† Simon Rutar	144
Nevarnost gosenic	144
Kaša — otrokova smrt	144
Nezgoda Mihe Nerode <i>S. Palček</i>	166
„Stara mamica pripoveduje“	168
Papež Leon XIII. — umrl	190
† Ivan Škrjanc	190
Prvo pismo Leona XIII. kot papeža	191
Latinska abecda na Japonskem	191
Madeži tinte	191
Apneni madeži na obleki	191
Cvetični popki	191
Krompir	191
Kako čistimo steklenice z vodo	191
Jejte jabolka!	191
Redovniki kot papeži	192
Če te piči čebela ali osa	192
Umetnik in modrijan	214
Pomota	214
Smodkin pepel — zdravilo	214
Iz angleških šol	215
Največja hitrost vetrov	215
Koliko je stala vojska v Bosni in Hercegovini?	215
Bogatinec — posebnež	215
Vožnja na življenje in smrt	215
Nekoliko računa	216
Za kratek čas	216

Železniški vozovi za otroke	Stran 239
V eni uri — osivel	239
Kako je prevaril zlodej Miho? <i>J. R.</i>	240
† Dr. Simon Šubic	262
Največja kuhinja na svetu	262
Čudna oporoka	262
Dober želodec	262
Kraljeva hruška	262
Papež Pavel II. iz kranjskega rodu grofov Barbov	262
Stroj za — pretepanje	262
Temeljito. <i>Dobrávec</i>	264
Mož z dolgo brado	264
Mesto iz stekla	264
Za računarje	264
Demant. <i>L. O.</i>	264
Kako globoko delajo ljudje — pod zemljo	286
Od kod so arabske številke?	286
Kača, ki je poginila od lakote	287
Najmanjša vojska na svetu	287
Največje mesto na svetu	287
Bolnica za ptiče	287
Osemnajstletno spanje	287
Papiga je pregnala tatove	287

Glasba.

Da mi biti je drevo . . . <i>E. Adamič</i>	46
Podbreška vojska. <i>M. Pajk</i>	69
Po tratah. <i>F. Papler</i>	118
Šumi zeleni gaj . . . <i>F. Juvánec</i>	143
Kdo sem. <i>A. Kosi</i>	239
Aj, na okna . . . <i>A. Kosi</i>	286

Podobe.

Z doma	5
Za deveto goro	8
Slava Bogu v višavi!	12, 13
Po praznikih	20
Cirilka	30
Abecedarji in abecedarice	36, 37
Dobro jutro!	43
Iz mladih dni	54, 55
V morkih globočinah	57, 58
Podbreška vojska	69
Junak	78
Cesar Franc Jožef I.	87
Votivna cerkev na Dunaju	87
Papež Leon XIII.	88
Andrej Žumer	91
Živa Velika noč	102
Ljubezen	104
Božena Němcova	114
Žalostna pesem	115

	Stran
Niko — ribič	126
Totografična podoba bliska	136
Kam pa danes?	140
Mamici za god	141
Stara mamica pripoveduje	149
Pedenj-človek in laket-brada	152
Kosov Tine	157
Ivan Vrhovec	161
Simon Rutar	162
Nezgoda Mihce Narobe	166, 167
Mirmo gledajo oči	175
Poštárjev Milko	180, 181
Bolnik	186
V vodi	189
Jan Lego	199
Papež Pij X.	201
Miška	204, 205, 206
Počitek na strehi	223
Ivan Škrjanec	225
Či-či, Stanka!	227
Jutranji izprehod	232
Najlepši dnevi	247
Na poti	255
Ta krasota!	260
Dr. Simon Šubic	262
Papež Pavel II.	263
V spomin na dobo cvetja	269
Vegov kip na realki v Idriji	275
Vegov grb	277
Vegova rojstna hiša	279

Štev. 1.

V Ljubljani, 1. prosinca 1903.

Leto IV.

Razbojnik.

(Starinska pesem.)

Razbojnik je v vinograd prišel
in med trte skesan je, žalosten sel.

„Za Boga te rotim, oj, trta odkrij,
kaj si že kogá ubila ti?“

„„„Ubijati — to moj je stan,
in glej — ubijam noč in dan.

Prišli so po vina vozniki k nam,
oj, trije fantje v vinski hram.

Kateri je najbolj mlad in krepak?
In on se je prvi zvrnil vznak.

In za njim je drugi za prešo pal,
le kmet in tretji je še ostal.

Trije vozovi, pet sodóv,
dva mrtva, en živ — kako domov?

A živi je svojemu poslu kos:
mrliča vsakega na svoj voz.

Dva mrtva voznika in eden živ,
kaj misliš, razbojnik — kdo li je kriv?

Glej, jaz sem umorila oba,
in še tretjega bi kmalu bilà.

In kola škripljejo navzdol,
in mesec se smeje kot še nikol.

Tako sem morila v prejšnjih dneh
za dobro voljo in za smeh.
A lani se je storil greh.

Glej ta prepad — tu spita dva,
in jaz sem vanj pahnila oba.

Že čriček v gori je zapel:
„Oj, kraljevina, moškotelí.

Kmet cele dneve se poti,
jaz ti prepevam vse noči.

Kdo te bo pil, oj, moškotel?“
In kmet se je za glavó prijel.

Brez petja so trgali, prešali,
vsi tiho glavé so povešali.

Le čriček za mejó je pel:
„Kdo te bo pil, oj, moškotel?“

Pa je prišel iz mesta gospod
pa potrkal na ta in oni sod.

A kmet je natakàl majoliko:
„Potrpíte, gospod, še nekoliko.

Iz Amerike pošlje sin mi moj
za Božič—in takrat vam plačam takoj.“

in prosil ga je in ga medil,
a gospod je trd in hladen bil.

„Ne, ne, to ne gre“, je odmajal,
smejál se, pil in je zaspal.

A kmet je še pil, in pod večer
prišla mu je v nemo dušo zver.

In gospoda je vlekel k prepadu — in
jazpahnila oba sem v temo globin...""

In šel je razbojnik v temni les
in moril je ljudi vse vprek in črez.

In dejal je razbojnik: „Tako moriš
in vendar zelena v solncu stojiš.“

Trgovcem je blago jemal
in siromakom ga je dajal.

To bil je Udmanič junak,
tak zelen kot hrast in tako krepak.

Oton Zupančič.

Zimska pesem.

Mrzli vetri so pripeli,
snežec so privedli beli —
snežec pada,
pa ne vbada,
je mehak!

Snežec pada, vedno pada,
že beli se gozd, livada,
log in njiva. —
Vse pokriva
svetli ilak!

Hajd, s sanmi po strmem bregu,
hajd, nizdol po belem snegu!
Preko griča
vije driča
se kot trak . . .

Hajd, s sanmi po strmem bregu,
hajd, nizdol po belem snegu,
kar po vrsti
v družbi čvrsti —
to je vlak!

Hajd, s sanmi po strmem bregu,
hajd, nizdol po belem snegu!
Skoči s tira,
ne umira
še junak!

Ko smo doli, pa spet gori
gremo s težkimi tovari,
gori, doli,
na okoli
stokrat vsak!

Dr. Fr. Zbašnik.

Savi.

Tebi je pač lahko, Sava zelena,
ker te do smotra pot vodi le ena:
struga globoka ti je izkopana,
tvojim valovom je v morje smer dana.

Meni pa ni tako, meni je gorje,
smotri so moji še dalje ko morje;
pot pa do njih mi je vsaka neznana,
če je katera, je s trnjem nastlana.

Narjan Pretko.

Z doma.

Spisal E. Gangl.

Starši so mu umrli, ko je bil še čisto majhen. Naprej mu je umrl oče, leto pozneje mati. A ker je bil še čisto majhen, ni vedel, koga je izgubil in koga so mu zagreblji v zemljo. Ostala mu je samo stara mati. Ob njeni gorki ljubezni je preživel svojo mladost. Ali tak ni bil kot so drugi otroci, ki so polni življenja in veselja. Na njegove mlade dni ni svetica materina in očetova ljubezen, zato je bil Habjanov Janez tih in resen otrok. Dostikrat je videl, kako ima stara mamica objokane oči. Pozno zvečer, ko je legel v posteljo, pa ni mogel zaspiti, je videl izpod odeje, da sedi njegova stara mamica še vedno za mizo, da neprestano giblje z ustnicami, a po licu ji teko solze, debele in vroče. Zato je bil tudi Habjanov Janez vedno tih in resen, otožen in dostikrat solznih oči.

Ko je že toliko dorastel, da je začel hoditi v šolo, je kmalu izprevidel, da je sirota na svetu. Drugi otroci so mu pripovedovali, kako jim je lepo doma, kjer skrbe zanje njih dobri starši, in takrat je izprevidel Habjanov Janez, da je sirota, da nima očeta in matere in zato je bil tih in resen, otožen in dostikrat solznih oči.

A svojo staro mamico je ljubil s čistim srcem. Dobro je vedel, kako skrbi zanj, kako se trudi na stare dni, da bi mu osladila osamljeno mladost, kako moli in joka zaradi njega, ker ga je pustil ljubi Bog tako samega in zapuščenega. In svoje stare mamice se je oklenil z vso vdano ljubeznijo. Že v mladih letih je sklenil, da hoče biti dober, pošten in priden, da bo dobri mamki v veselje, da bo njene zime pomlad.

V šoli je napredoval, da je bil vedno eden izmed najboljših. Učenje mu ni delalo nobene preglavice, nobene sitnosti. Zdelo se mu je celo, da se ima vedno premalo učiti. Zato je prosil gospoda učitelja, naj mu posoja knjige, ki jih je potem prebiral doma. Čital je s slastjo, z razumom. Knjige so mu bile najboljše prijateljice. V družbo drugih otrok ni zahajal. Ni se mogel privaditi njih živahnosti, zato je rajši posedal doma. Tako lepo se mu je zdelo doma! Poleg stare mamice je sedel, pa je čital in čital ali pa

jo je poslušal. In njegova stara mati je znala tako lepo pripovedovati. Kolikokrat mu je že pripovedovala o njegovih starših. Povedala mu je že obilokrat, kako dobrega očeta je imel in kako dobro mater. In kako sta težko umrla zaradi njega. Med boleznijo in ob zadnji uri je jima bil samo on v mislih. Z njegovim imenom na ustnicah sta umrla, se preselila v večnost . . .

Da, težka je bila obema smrt, ker sta morala ostaviti njega, Janeza . . .

* * *

Ko je dovršil Janez domačo šolo, bi rad odšel s svojimi součenci v bližnje mesto v latinske šole. Ali imel ni zato potrebnih sredstev, pa tudi stare matere ni mogel in hotel pustiti same. Zato mu je ugasnila ta želja, preden se mu je še prav razvila. Ostal je v domačem kraju in se šel učiti krojaštva. Ni bil kakor so drugi rokodelski učenci, ki nagajajo mojstru in kade skrivoma tobak. Janez je bil ponižen in slušen, zato se je kmalu izučil toliko, da mu je izročal mojster že samostojna dela, mu tudi plačal tuintam kaj nagrade ter ga napravil za pomočnika prej, nego je bilo v početku dogovorjeno. Njegovi vrstniki, ki so se tudi učili rokodelstva, so mu vse to zavidali in ga celo sovražili. A Janez se je menil vrlo malo za oboje. Vestno je opravljal svoje delo, kadar pa je bil prost, je sedel doma pri stari materi, prebiral knjige, ki jih je še zmeraj dobival od gospoda učitelja ter poslušal ukovito in zabavno pripovedovanje stare matere.

A kadar je stopil k oknu v domači hiši ter videl, kako se razprostira pred njim svet, velik in lep, obrobjen na obzorju z visokimi, v oblake kipečimi gorami, pregrnjen z zelenimi travniki in plodnim poljem, prekrižan z belimi, v neskončno daljo hitečimi cestami — takrat se ga je polastilo vroče hrepenenje po tem velikem, lepem svetu. O, ko bi mogel tja, da bi kaj videl, kaj novega zvedel ter se potem vrnil izkušen in učen domov, k stari materi!

In kadar je čital v knjigah, kako so odhajali z doma rokodelčiči, kako so se po dolgih letih vračali domov, bogati izkušeni, spretni delavci, razumni možje — takrat se ga je zopet polastilo vroče hrepenenje po tujih krajih, po tem velikem, lepem svetu!

Ali kako naj gre od stare, podpore potrebne matere? Kako jo naj pusti samo sedaj, ko so ji oslabele oči in lasje osiveli kot sam beli sneg? A hrepenenje po tujih, daljnih krajih je raslo v njem bolj in bolj, mu jemalo ponoči sladko spanje in ga odvrčalo podnevi od dela. Zajedlo se mu je to hrepenenje tako globoko v dušo, da ni imel več mirnega trenutka: dan in noč je samo premišljal, kaj bi storil, kaj ukrenil, da bi mogel z doma.

Kolikokrat je že stopil pred staro mater s trdnim namenom, da ji pove, kar je sklenil. Če ga vpraša, kaj bo z njo, ji pa poreče, da bo že ljubi Bog napravil tako, da bo prav zanjo in zanj. Ali kadarkoli je stopil pred staro mater, mu je vselej obtičala beseda v grlu, da ni mogel izpregovoriti niti besedice. Zdelo se mu je, da ni še vsega dobro premislil, zato pa tudi

ne more govoriti. Seveda: najprej mora poskrbeti, da ga ne bo stara njegova mati preveč pogrešala.

In kaj mu pride na um?

Njegov mojster ni imel svoje hiše; stanoval je drugod pod tujo streho. Njegova stara mati pa ima svojo hišo, in še precej prostora je v nji, vsaj toliko, da bi njegov mojster lahko stanoval pri nji. Tako bi bilo pomagano

stari materi na dve strani: prvič bi ji bilo pomagano s stanarino, drugič pa bi ji ne bilo tako dolgčas po njem, ako bi imela vedno koga poleg sebe. Če bi pa stara mati zbolela, se vrne takoj domov, pa najsi bi bil prav na koncu sveta!

Nekega dne stopi torej k svojemu mojstru in mu vse to pove. Mojstru je bil všeč Janeza sklep, saj mu je tudi že sam prigovarjal, naj gre na tuje,

ker bi bilo škoda zanj, za umnega mladeniča, da tiči vedno doma. Mojster mu je pa tudi obljubil, da se preseli k njegovi stari materi ter da ji bo podpora in pomoč ves čas, dokler se ne vrne Janez.

Janezu se je zdelo sedaj vse urejeno. Pogumno stopi pred staro mater ter ji brez ovinkov pove, kaj namerava. — Široko je odprla starka oči in v prvem trenutku ni vedela, ali sliši prav ali ne. Dolgo časa je molčala. Naposled pa izpregovori mirno in vdano: „Pameten si, Janez, in sam veš najbolje, kaj ti je storiti!“

* * *

In Janez se je poslavljaj. Oblekel se je v nedeljsko opravo, pospravil svoje reči v torbico in jo obesil preko ram, pa je stopil k mizi, kjer je sedela ljuba stara mamica.

„Z Bogom, mati!“ je dejal, in solze so mu zalile oči.

Stara mati ga je gledala dolgo časa nemo in ljubeče. Naposled pa je rekla tudi ona: „Z Bogom, Janez!“ In tudi nji so zalile solze oči.

„Blagoslovite me!“ zaprosi Janez in se zgrudi na kolena.

In stara mati vstane in se skloni nad Janezovo glavo. Roke mu položi nanjo in šepče tiho in iskreno: „Bog te spremljaj, čuvaj in dovedi nazaj!“

Janez odide s težkim srcem, polnim solz. Stara mati stopi k oknu in gleda za njim, za Janezom. Videla je, kako se odmiče dalje in dalje po beli cesti, kako ji bolj in bolj izginja izpred oči, in tudi njeno srce je bilo težko in polno solz. — V kotu v sobi je visel križ. Tjakaj se obrne stara mati, pade na kolena in moli, moli . . . Janez je hitel naprej, in molitev stare matere je hitela za njim . . .

* * *

Minilo je pet let. Mojster, ki je od Janezovega odhoda stanoval pri njegovi stari materi, je umrl. Starka je ostala zopet sama. Hudo ji je bilo tako zapuščeni!

„O, da se vrne Janez!“ je tarnala. In že je sklenila, da stopi h gospodu učitelju ter ga poprosi, naj piše Janezu v njenem imenu, da ga prosi, naj se vrne, ker je sedaj tako čisto sama.

Tedaj pa se odpro vrata. Starka tega ni čula, zakaj izgubila je že popolnoma sluh. — Na pragu pa je stal Janez. Velik je bil že, gosposki napravljen, in brke je imel pod nosom.

„Mati,“ zakliče pol s smehom, pol z jokom.

In kakor bi ga čula gluha starka, se obrne k vratom, razproste roke in — kot bi ji mlada moč šinila v stare ude — steče proti Janezu in ga pritisne nase. — Od tedaj je ostal Janez doma; začel je delati na svojo roko in nikoli mu ni manjkalo dela. Zaslovel je kmalu daleč naokrog za izvrstnega krojača. Srečen je bil poleg nje, poleg stare matere, a ona je bila srečna poleg njega, poleg Janeza.

Bajka v tihem večeru.

Spisal *Cvetko Slavin.*

Mrak je legal na zemljo. Zunaj je padal sneg še gosteje kakor podnevi. Slonel sem v naslonjaču in sanjal kakor otrok, ki strmi v nebo in premišljuje meglice, ki plavajo pod jasnim nebom.

Prav tako kakor jaz je sedel pred leti moj dedek ob peči. Krog njega pa nas je bilo zbranih cela tropa otrok in poslušali smo njegove pripovedke. Mrak je padal na zemljo kakor danes, in snežilo je.

„Oh, dedek, dejte, povejte nam, odkod prihaja sneg!“ sem ga zaprosil jaz, in vsi drugi so podpirali mojo prošnjo.

Dedek se ni dal dolgo prositi. Zapalil je ugasli vivček, potegnil parkrat prav krepko iz njega in začel:

„Tam gori visoko nad zvezdami cvete ravno pred nebosi krasen vrt. Zlate in srebrne rože klijejo tam na lepih gredicah, ki jih zalivajo sami lahkokrili angelci. Vsak večer prihajajo ti iz nebes. Najprvo prižgejo svetle zvezdice po nebu, potem pa prinesejo biserne kanglice in zajamejo čistega studenca, ki izvira ravno sredi raja. S to vodico pa zalivajo zlate in srebrne rože pred nebosi. Pri tem pa pade tudi kakšna kapljica na zemljo, ki jih popijejo slastno naše cvetke — in te kapljice so — rosa.

Toda te rože ne cveto samo spomladi, ampak šest mesecev v letu zlate in šest mesecev srebrne, spomladi in poleti zlate, jeseni in pozimi srebrne.

Zgodilo pa se je nekoč — od takrat je že več tisoč let — da so bile srebrne rože nevoščljive zlatim, da smejo cveteti spomladi. In nebeške rožice so se začele prepirati in prepirale so se ves dan. — Zvečer so prišli kot navadno angelci in ko so začuli prepir, so se zjokali od žalosti in šli tožit rožice večnemu Bogu.

Bog se je pa razsrdil in rekel srebrnim rožam, ki so začele prepir: „Ker ste bile nevoščljive svojim sesticam, ne boste več cvetele šest mesecev v nebeškem vrtu! Ko se vam najlepše razvije cvetje, vam odpade in splava daleč, daleč doli na zemljo.“

Tako je rekel Bog. — In zavel je lahen vetrič skozi vrt — in hipoma se je razsulo cvetje srebrnim rožicam in padlo na zemljo. — In tu vzdihuje zdaj vsako zimo, in nihče ga nima rad. A ko posije pomladno solnce, tedaj se spomni cvetje na tiste ure, ko je dehtelo visoko tam gori v nebeškem vrtu — in začne se solziti tako močno, da se razstopi v svetle solze...

Vidite, tako so se izpremenile cvetke, ki so jim stregli nebeški angelci, zaradi nevoščljivosti v snežinke.“

Dedek je utihnil, a mi vsi smo se zamislili v usodo snežink, ki so naletavale tam zunaj...

Za deveto goró.

To bilo je tam
za deveto goró,
za deveto goró
je bilo tako:

Možiček Strunač
na gobo je sel,
pa gosli presladke
v levico je vzel.

In note položil
je poleg na tla,
da bi vedel natanko,
kako naj igra.

Ko glas pa veseli
začula sta,
copate brž mehke
obula sta.

In v ples sta poskočni
zasukala se
in lepó sta na smeh
držala se.

In tja do Strunača
priplesala sta,
a možiček po goslih,
karkoli se da.

In vsem je trem
pač bilo lepó,
ah, bilo lepó,
da nikoli tako!

In igral je veselo,
igral je lepo,
s harmoniko godec
ne zna tako.

In godel Strunač je:
»Didl-dom, didl-di...«
In glas je plaval
na vse strani.

In glas je plaval,
priplavaval do tam,
kjer hrošč sta in žena
imela hram.

Igor.

Sveti trije Kralji.

Sveti trije Kralji
vprašajo za pot:
„Kod se pride v Betlehem?
Kod se gre, oj, kod?“

Sveti trije Kralji,
dolga je še pot,
dolga tristo milj
in še več od.

Sveti trije Kralji,
črez gorice in polje
prišli boste tretji dan
tja do Kolpine vodé.

Sveti trije Kralji,
tamkaj Janko Vlah
peljal vas bo uri dve
črez vodó ves plah.

Sveti trije Kralji,
vi pa potlej kar
dajte svetlo kronico
njemu v bogat dar!

Sveti trije Kralji,
in odhod potem
kar črez morje pot drži
v sveto mesto Betlehem! . . .

Cvetko Slavin.

Iz knjige prirode.*)

Napisal Solovej.

IV.

V zadnjem članku smo govorili o stisljivosti teles. Danes vzamemo *razteznjivost*, ki ni nič drugega kot obrnjena prva lastnost. Najprej moram opozoriti na to, da se ne sme zamenjati te lastnosti s *prožnostjo*. Razložek bo najbolj očividni, če vzamemo primer. Gotovo ste že videli, vsaj nekateri, kovača, ki je nabijal okrog kolesa železen obroč. Preden ga je začel pribijati, ga je razbelil. Čemu se gre neki mučiti, saj bi lahko kar tako napravil dosti velik obroč in ne bi imel dela z razgrevanjem? No, če bi vzeli kar tak obroč, dokler je še mrzel, in bi ga hoteli nataktniti na kolo, bi se morali presneto mučiti in še bi nič ne pomagalo. Ali kakor hitro razgreje kovač obroč, ga lahko spravi na kolo. Železo je namreč toplota raztegnila. Ko se potem zopet ohladi, se zaradi stisljivosti zoži in stisne celo kolo skupaj, tako da more voznik brez škode z njim črez jarke in kamenje in mu vendar ne razpade. Vidite, če bi železo ne imelo te lastnosti, kako bi to kolo izgledalo: zaradi stisljivosti bi se les sčasoma še bolj osušil, kolo bi se zmanjšalo, in obroč bi postal torej veliko preširok. To bi bilo ropotanja po naših cestah! — To lastnost železa morate dobro razlikovati od prožnosti. Če vzamete kos proške (elastike), kakršna je ob strani pri črezgležnjih črevljih ali pri ženskih podvezah za nogavice, in jo potegnute, se tudi da raztegniti. Vendar skoči takoj nazaj, če izpustite. Prožna telesa so torej ona, ki potem dobe takoj navadno obliko, čim neha delovati nanje sila. Železo se sicer tudi raztegne in zopet stisne pri segrevanju in ohlajevanju, vendar se stisne le zaradi pomanjšanja toplote, ne bi se pa dalo raztegniti in se ne bi tudi zopet skrčilo, če bi ga poizkušali razvleči z roko in ga potem zopet izpustili.

Pri razteznjivosti teles igra glavno ulogo toplota. Kaj se zgodi v telesu, kadar ga razgrejemo? Delci tvarine postanejo nemirni in počno se odrivati

*) Tretji članek glej v lanskem letniku stran 103!

drug od drugega, kakor morajo imeti otroci tem več prostora, čim bolj skačejo in letajo. Ali kakor so med otroki nekateri bolj mrtvi, drugi bolj živahni, so tudi telesca različnih tvarin različnega značaja. Les se zaradi toplote navidezno ne raztegne, temveč smo baš pri stisljivosti rekli, da se njegovi delci drug drugemu približajo. Ko se les n. pr. na solncu osuši in se prešerni gostje, vodni delci, umaknejo, da polagoma vsa voda iz njega izhlapi, in ko bi imeli potrebne natančne priprave za merjenje, bi šele tedaj mogli meriti les, koliko se raztegne zaradi toplote. Bolj vroče krvi, bi rekli, je železo, in z njim sploh vse kovine. Železo je že tako raztezljivo, da lahko to s svojimi čutili brez posebnih pripomočkov opazimo, n. pr. kadar obija kovač kolesa, kar sem pa že v početku omenil. Po večjih krajih delajo mostove iz železa, ne iz lesa kot po vaseh. In pri takem mostu zbijejo posamezne dele z železnimi klini. Če bi tu kdo rekel: „Vroče kline moram zabiti, da se zvari vse skupaj v en kos,“ bi se malo zmotil. Žreblji bi se ohladili in stisnili skupaj, most bi se razsul. Razžariti in razširiti moramo torej luknjo, ki se potem ohladi in čvrsto stisne žrebelj. Če toplota telesa razteza, to ni nič drugega, kot da dobe delci tvarine več življenja in se hočejo svobodnejše gibati. Da je to res, nam potrdi železo. Pri kovaču vidite sicer, da postane železo najprej žareče kot otroku lice, ko se po mili volji naskače in naleta; pozneje, če je le še v ognju, postane belo. Bolj ga kovač z ogljem ne more obdelati, in do sedaj še z očmi ne vidimo delcev, da bi silili drug od drugega tako silno proč. Ali pojdemo v talilnico! Ona strašna vročina, ki je tam po pečeh, da železnim delcem tako moč in jih tako razburi, da se železo stali in teče kot voda. Raztaljeno železo ni nič drugega kot delci železa, ki so se zaradi toplote tako daleč oddaljili drug od drugega, da se ne morejo nič več čvrsto držati v trdnem kosu, temveč postanejo tekočina. To je takisto kot z otroki, kadar se jih prime cela rajsa za roke in jo udari v tek. Dokler ne lete preveč, se drže, ali ko se dobro zaženejo, se jim roke izmuznejo, in vsi se razlijejo nalik povodnji po travniku ali igrališču.

Raztezljive so tudi druge snovi, seve ne tako očitvidno kakor kovine. Govorili smo na primer o lesu, da je obsežnejši, če je namočen kakor če je suh. Tudi stare črevlje, ki so se preveč izsušili, nekateri vtaknejo v vodo, da se omehčajo in razširijo; seve se jih mora potem namazati z mastjo, da iznova ne otrdnejo.

Še bolj vpliva toplota na tekočine. To vidimo pri kuhi. Ko voda zavre, se začno delati pare, ki niso nič drugega kakor tako razširjeni delci vode, da se ne morejo držati več skupaj ter uhajajo kvišku, ker so lažji od zraka. Če pare ohladimo, se stisnejo, in zopet dobimo vodo. Da so pare res le razširjena voda, se lahko prepričate. Kar enkrat stopite v kuhinjo k materi, sestri, teti, ali kdor že pri vas to reč opravlja, pa tam poprosite, da smete biti tako dolgo v napotje, da zavre voda. Ko kuharica pristavi lonec vode, od začetka ni nič, vse je mirno. No, kmalu se začuje neko čudno ropotanje, voda začne čekljati. Kaj je to in zakaj? Voda, ki je blizu ognja, se bolj razširi, da je je v enakem prostoru manj kot one, ki je dalje od ognja; ta je torej težja, zato iztisne lažjo in razgreto vodo, in tako se začne

vrzeti in mešati po loncu, kakor bi bila voda prismuknjena. Kmalu nato se začno vzdigovati pare. Če sedaj pokrovke ne odmaknete, jo para nalahko sama privzdiguje, in na tisti strani jo tudi vidite, s kako hitrico uhaja kviško. Če bi lonec zgoraj dobro zamašili in zamazali, bi ga nam nazadnje razneslo. Para rabi namreč mnogo več prostora, ker je znatno razširjena voda. To veliko raztezljivost vode so porabili ljudje pri parnih strojih, in to je ona lastnost, ki omogočuje, da drdra toliko tisoč in tisoč železniških vlakov v najbolj oddaljene kraje sveta, da plove toliko ponosnih parnikov po svetских velemlorjih. Lonec vrele vode, lonec kropa torej ni kar si bodi. Kakor bi poznala svojo važnost, se voda silno krega, gode, kadar vre, ker ljudje premalo pazijo na važnost takih vsakdanjih stvari.

Ko bi ne bilo raztezljivosti, bi sploh ne mogli kuhati, kakor tudi če bi ne bilo razdeljivosti. Fižol, riž, grah, ješprenček — to je vse pred kuho trdo in drobno, ker so delci preblizu skupaj. Pri kuhanju se to omehča, z drugimi besedami: v loncu se sočivju delci odmaknejo, vmes vleze voda, in potem postane tako mehko, da lahko jemo. Kolikokrat se jezi kuharica: „Že zjutraj sem pristavila fižol, pa še vedno je trd!“ Seve, čim starejši je, tem bolj je trdovraten. Sirov fižol je ves nagrbančen, ali ko je pošteno skuhan, nabrekne tako, da se mu raztrga zašito oblačilce, in siromak — poči. Brez raztezljivosti bi torej ne bilo ričeta in ješprenčka.

Plinov tudi ne smemo pozabiti. Vzemimo kar zrak, ki ni nič drugega kot sestavina večih plinov. O njegovi raztezljivosti se lahko prepričate, če vzamete steklenico, vanjo pihnete, kolikor morete ter jo nato hitro in trdno zamašite. Potem jo denite nad plamen; kmalu odleti zamašek ven s precej močnim pokom. S tem, da se pihne v steklenico, se zrak bolj zgosti, da se raztegne s tem večjo silo, ko se ogreje.

Kakor na stisljivost se mora človek ozirati v vsakdanjem življenju tudi na raztezljivost teles. Nekaj slučajev sem že navedel, vendar naj opozorim še na nekatere. Poglejte enkrat natančnejše šine na železniški progi. Videti je, da se ne tišči druga druge. Ko pripeka žgoče poletno solnce, bi se sicer tako razširile, da bi se skrivile in odtrgale, in vlak bi bil v nevarnosti. Tudi predolge ne smejo biti, če ne, bi pozimi popokale, ker bi se zaradi hudega mraza prehitro stiskale. — Na uro moramo paziti, da ni na prevročem ali prehladnem kraju, ker to vpliva na pero tako, da se preveč raztegne ali skrči, kar provzroči, da ura ne gre dobro. Torej ni ravno bosa ona, če pravijo ljudje, da se je ura prehladila.

Če boste pazili in hodili po svetu z odprtimi, to je razumno opazujočimi očmi, najdete brezštevlnih primerov, ki vam pokažejo važnost raztezljivosti in stisljivosti za stvarstvo sploh in za človeka še posebe.

Tedaj bi ne imel omeniti drugega kot še upanje, da vam je pokazal sv. Miklavž drugo raztezljivost, da je namreč globoko posegel, pošteno zagrabil in ni skoparil z darovi, tako da moremo govoriti tudi o veliki, veliki raztezljivosti vaših obrazkov in ličec — o raztezljivosti namreč, ki sta jo povzročili zadovoljnost in veselje.

Za Novo leto.

(Majhnemu Jančku.)

Veš kaj, dragi Janček moj?
Novo leto je prišlo.
Kdaj je prišlo?
Zjutraj kar in kar nocoj;
saj ne veš ti prav, kako.
Ti si pančkal kakor snop,
lepe si užival sne —
čas pa ti je kopal grob,
ali nisi se zavedal,
kaj prinese grob ti vse?
Zazori ti življenja raj,
morda peklo zazija,

vse prebiješ sam tedaj.
Bog ti dosti daj srca,
mnogo bistrega duha,
Bog, ki velel je nekoč:
„Majhna deca, k meni!“
Saj deli dobrotno moč
tvoji duši čisti,
od Njega rojeni.
Veš kaj, dragi Janček moj,
bodi srečen in vesel,
da je bil dober Miklavž s teboj
in da te hudobni parkelj ni vzel!

Anton Medved.

Tonček.

Spisal Andrej Rapč.

Poreden ni bil Lorenčev Tonček. Tudi v šolo ni nerad hodil. Rekli bi skoro, da je prav z veseljem zahajal tja, da mu postavijo glavo na pravo mesto, kakor so rekali njegov ded. Tudi ubogljiv je bil. Nalog ni pozabil izdelovati doma. No, pa če se je ravno kdaj kaj takega pripetilo, to tudi še ni bilo Bog ve kak greh. Nekaj pa je imel napačnega na sebi, kar pa vem, da ima marsikateri tudi izmed vas. Veste kaj? Ledu, tistega gladkega, spolzkega ni mogel videti, pa celih črevljev tudi ne.

V šoli so učitelj prepovedali, drsati se na poti domov grede. Kdo pa bi se ne, ko je tako lepa prilika, ko so tako lepe drse po Skrhaniji! Pa to, to! Cesta drži skozi gozd in nizdol, nizdol . . . Kako hitro pa je človek tudi spodaj! To je nekaj! Smrekovih vej imata s Časlovim Anžetom vedno v Skrhaniji vrhu klanca pripravljenih. Pa ko prideta do klanca iz šole, tedaj pa kar veje podse in zdrčita nizdol kot najboljša jahalca na iskrih konjih. Pod klanecm teče Vrševnik. Majhen potok je to. In večkrat se prigodi, da sta njiju konja iz smrekovih vej muhasta. Tonček vpije časih na vse grlo „bistahor“, pa konj le sili „tihot“ v potok. Tako pa se pripeti večkrat, da prijezdi ta ali oni nehote k ribicam v vas. Seveda jo užge potem domov, kakor bi kuril za njim. Doma pa nista ob takih mokrih prilikah tudi ateja brez tistega mazila, ki nevšečno žge po sedalu.

Tako je doživel nedavno Tonček, da ga je zanesel njegov konj tako v stran, da je neusmiljeno zaril po zmrznjenem snegu z nosom in ga odnesel precej povečanega in s podolžnimi praskami zaznamovanega. No, in doma so ga potem atej tudi še drugje zaznamovali. Pa ne pomaga mu dosti. Zaman je to! Da ledu in snega ni, potem bi bil Tonček prav priden deček. Saj hudoben ni! A ob ledu in snegu je neslušen in pozabljiv. Še kosilo bi pustil!

Mislil, da sedaj precej poznate našega Tončka. Ko bo to-le bral, da bo bral — dobro vem, pa se bo jezno namrdnil name, češ, pa tudi vse moraš strobiti v svet. Pa tako-le malo dobro se mu bo pa le zdelo, češ, da ga vlačijo celo po tiskanih bukvah!

Pa mislil sem vam povedati poseben Tončkov slučaj. Pred božičnimi počitnicami tisti dan je bilo. Mati so dali Tončku kučmo na glavo, torbo črez ramo pa kos črnega kruha v roko, in podal se je na pot proti šoli.

Prav počasi je stopal. Spotoma pa mu je jela po glavi rojiti neka muha. Prej mu to še nikdar na misel ni prišlo, danes pa se mu je kar hipoma zdelo jasno kot beli dan, da ne gre v šolo, temveč na Sršev travnik na led.

Reči moramo, da se je tej muhi spočetka precej upiral, a naposled ji je vendar podlegel.

„Saj je zadnji dan pred počitnicami“, si je mislil, „in gospod učitelj bodo pozabili po praznikih, da me danes ni bilo v šoli.“

Rečeno — storjeno! Nekaj časa je še stal ob potoku na cesti pa strmel v vodo. Kar hipoma pa je poskočil dva koraka nazaj in se zaletel ter preskočil potok. „Pa ne grem“, je zamrmral sam sabi in izlival iz črevlja vodo, ki jo je bil zajel. „Drsal se bom“, je zopet šepetal.

Zadaj, kjer se cesta zavije med grmovje, so se čuli koraki. „Če je Anžek, pa pojde še ta z mano“, si je mislil Tonček. „In če bo hotel v šolo, pa bi še mene silil — nak — ne grem!“

Ozrl se je nazaj. Črevelj je držal v rokah. Nekaj ga je poščegetalo. Izgubil je oči, in muha iz glave je hitro odletela . . .

— Kaj pa delaš ondi, Tonček? —

„Črevelj si obujem.“

— Ali si do sem prišel bos? —

„Prosim, ne!“

— Kako pa si prišel na ono stran? —

„Skočil sem tja, pa sem zajel vodo v črevlje.“

— In kako prideš sedaj sem na to stran? —

„Prosim, skočil bom zopet.“

— No, pridi sem, greva skupaj v šolo. —

Tončka je kar zazeblo.

— Ura bo kmalu devet. Le hitro! —

In skočil je, pa se odkril na drugi strani še enkrat — gospodu učitelju.

Nič muhastega ni bilo več na njem. Da ne bi šel v šolo, še mislil ni.

Pa nekaj drugega mu je rojilo po glavi. Česlov Anžek je zadnjič pisal

kazen: „Iz šole hodi redno domov!“ Učitelj pa so pristavili: „Kdor ne hodi tako, ni reden, in nerednost je kaznjiva!“ On pa je skakal čez potok, ni šel naravnost, ni bil reden — in kaj, če ne pride gospodu učitelju na misel, da malo zapojeta?!

Boječe, od strani je pogledal Tonček učitelja. Lice je bilo prijazno . . .

No, hudega v šoli ni bilo. Malo pa je le manjkalo, da ni tisti dan Tonček kosil v šoli. In kako to? Gospod učitelj so se jezili in ga karali. Vsak hip je pričakoval sodbe. Pa poznali so ga in vedeli, da ne more mimo ledu mirno naprej. Drugače pa je bil priden deček, zato so mu prizanesli.

Jaz pa upam, da ko bo Tonček to-le bral, da še to svojo napako vrže v tisti potok ribicam, da bo potem prav reden in priden deček.

Božična pesem.

*Kakor angel božji lepa
noč nad zemljo sloni,
kakor božje očesce
zvezda vsaka gori.*

*V haljicah belih pojo
krilatci slavlilnice,
nad zemljo zlate
vihte kadičnice . . .*

*Pod nebom duh božji
plava pojoč:
Prišla je, prišla je
božična noč!*

*Kakor molitev hrepeneča
pojo zvonovi iz lin,
molitev njih blagoslovlja
božji Sin . . .*

*V plamenu iskri se
na nebu sveti križ,
odprt je zemljanom
nocoj paradiž!*

*Zasmeje se zemlja,
ta blaženstva zroč . . .
V božjem podrhtava veselju
božična noč!*

Fran Žgur

Pesem o Novem letu.

Ledene prineslo
si rožice,
kaj nič te ne zebe
v nožice?

Leto novo,
le k nam, le k nam
v naš topli hram!

Z veselimi lički
tu pri pečici,
pomenimo kaj se
o ptički srečici
in o prazni tudi
naši vrečici!

Pomenimo tudi se —
hoj, hoj, hoj! —

Kako tam v lesu trudi se
stric medved nocoj,
kako — fuj, cicifuj! —
prezeba — huj!

Pomenimo kaj se
o kraljični,
ukletega princa
sestrični.

Pomenimo kaj se,
kako je poleti
v deželi deveti.
Mi verno te bomo
poslušali,
v pravljičah s teboj se
izkušali!

A vrečice prazne
nosimo,
zato te, Novo leto,
prosimo:

Daj nam, daj nam
potičice,
obdari iz polne nas
ročičice . . .

A ker nihče
ne brani ti,
pri nas še dolgo
ostani ti!

Ko pa prijezdi
vitez sveti Furi
okna odpremo,
odpremo duri

in v zelen gaj
s teboj se odpravimo,
tam viteza Furija
pozdravimo;
v piščalke zapiskamo,
veselo zavriskamo:
juhej!
Ostani, vitez Furi,
ne hodi naprej!

Fran Žgur.

Mladi ljudje.

Kdo more kaj mladim ljudem,
ko lica jim zdrava žaré,
ko glasne so njihove pesmi
in jasno je mlado srce?

Saj njihov na polju je cvet,
njim solnce veselo gori,
njim ptički prepevajo sladko,
vsa sreča le zanje živi.

S. P.

Po praznikih.

Spisal Jožef Barbič.

Bošťjančičev oče je bil mož reda in snage. Vse, kar je bilo v hiši in okolo nje, je moralo stati natančno na svojem mestu, kakor bi bilo priraslo tja. Vse, kar so imeli Bošťjančičevi v stanovanju, je moralo biti lepo snažno in čisto: nikjer nobenega praška, nikjer nobene smeti. Zato pa je bilo pri Bošťjančičevih vse tako lepo, domače in vabljivo. Vsa hišna oprava je bila vedno lepo osnažena, v nobenem kotu ni bilo videti umazane pajčevine, in nič cestnega blata ni nemarno ležalo po veži in stopnicah. Vsak je vedel, kdor je stopil v Bošťjančičevo hišo, da si mora prej osnažiti črevlje, da ne pomaže čistih tal. To so vedeli domači ljudje, pa tudi berači so vedeli, da ne smejo z blatnimi črevlji na Bošťjančičevo vežo. Še preden so stopili na dvorišče, so odrgnili podplate za mejo v travi, da bi se jim ne poznale stopinje na pometenem dvorišču. Tudi domači hlapec ni smel s kepami gnoja na škornjih iz hleva, da bi kar meni nič tebi nič rogovilil z nesnažno obučo po dvoru. Ko je prišel k Bošťjančiču in mu je gospodar kratko in jasno povedal, kako in kaj hoče, se je hlapec vedno togotil, ko je drgnil z brezovo metlo umazanost s škorenj, zakaj tega ni bil vajen. Pa se je tudi on kmalu navadil snage in pozneje ni mogel trpeti niti praška na obleki ali na obrazu.

V trgu, kjer je stala hiša očeta Bošťjančiča, so vedeli malone vsi ljudje, kaka lepa snaga se je udomačila pri Bošťjančičevih. Pa saj je že zunanje hišno lice kazalo, kako mora biti šele čedno v nji. Šipe v oknih so bile vedno skrbno oprane, da so se lepo svetile v solnčnih žarkih, kakor bi bile napravljene iz česa drugega, a ne iz navadnega stekla. Stene so bile snažno pobeljene, spodaj pri tleh pa se je ovijal okroginokrog širok pas, naslikan s težko, temnorjavo barvo.

In Bog ne daj, da bi se domači sin Jožek ali domača hči Minka kdaj izpozabila ter z oglom ali z drugo tako rečjo začela čečkati po belih stenah! To bi dobila od očeta po prstih, da nikoli tega! In ker je bila tudi hišna gospodinja vsa vnetja za snago in red, zato je bila pri Bošťjančičevih blaginja doma. Vse so znali prav obrniti in ob pravem času uporabiti, da ni šla niti drobtinica kruha v izgubo, kaj šele vinar ali celo krona! Vse na svojem mestu, vse ob svojem času — in tako je bilo pri Bošťjančičevih vse v najlepšem redu.

Razumljivo je torej, da sta se navzela ljubezni do redu in snage tudi Jožek in Minka. Seveda, kadar je prišla zima, da je bila voda malo manj mrzla nego sam led, sta se držala nekoliko kislo, ko se je bilo treba zjutraj umiti. A da bi se upirala ali celo jokala — tega nikakor ne morem reči. Ko sta si umila roke in obraz ter si jih lepo otrlja z brisačo, sta bila zopet vesela in zadovoljna, da sta spet umita in čista. Preden sta sedla opoldne ali zvečer k mizi, sta si vedno umila roke. Po obedu in večerji takisto. In

kar trpeti nista mogla, da bi jima bili črevlji ali obleka najmanje umazani. Kar lepó ščet v roke, pa po oblačilu semintja — in evo! — vse je bilo spet čisto! Tudi vse svoje reči sta imela v najlepšem redu. Mnogo nista imela sicer svojih reči, a kar sta jih imela, niso ležale križema razmetane po sobi, nego vse so stale tam, koder jim je bil odločen prostor. Te njiju reči so bile večinoma igrače, saj nista še hodila v šolo, zato pa tudi nista imela doslej še drugega posla, nego da sta se igrala karkoli že, kakor se sploh igrajo take vrste ljudje.

Pa še nekaj je treba poudarjati: Jožek in Minka sta visela z gorko ljubeznijo na svojih starših. Očetu in materi ni bilo treba nikoli še prav izreči tega ali onega ukaza, Jožek in Minka sta že vedela, kaj jima je storiti. In tako je prišlo, da so tudi starši ljubili svoja otroka ter si prizadevali, da jima vedno napravita čim več veselja. Ker ni šla očetu Boštjančiču baš trda za denar, zato je lahko kupoval Jošku ali Minki kaj takega, kar je bilo obema v veselje in zabavo. Pa kaj je dečku-nešolarju večje veselje, če ne lep, bel in črno lisast konjiček s svetlo opravo in z zeleno pobarvanim vozičkom? Pa kaj je deklici-nešolarici večje veselje, če ne čedna punčka z dolgimi lasmi in z dolгим, rdečerožastim krilcem?

In vse to sta imela Jožek in Minka: Jožek konjička in voz, ki ju je lepo hranil v kotu pri peči, Minka pa punčko-dolgolasko v rdečerožastem krilcu, ki ji je — kadar se je zdelo Minki, da je trudna in zaspana — lepo počivala v zibelki. Ta se je do zadnjega časa sušila pod streho, ko pa je dobila Minka punčko, je morala tudi zibelka izpod strehe, da bi ne polegala Minkina punčka kar tako po stolih ali po trdih tleh. Vse kosti bi bolele ubožico!

* * *

Kakor je pazil oče Boštjančič na red v hiši in okolo nje, tako je tudi skrbel, da je bilo vse na njem vedno snažno in prikupno. Dasi je imel zmeraj obilo posla v gozdu ali na njivah, ni bilo vendar nikdar na njegovi obleki opaziti umazanosti. Pod nosom je nosil velike, košate brke, a brado mu je moral trški brivec vsako soboto skrbno obriti, da je bilo lice za nedeljo lepo gladko.

Bilo je pred božičnimi prazniki, in oče Boštjančič se je nekoliko prehladil. V gozd se je bil odpravil, da pokaže hlapcu, katero drevo naj podere, da ne bo za praznike zmanjkalo drv. In pri tej priliki se je Boštjančič nekoliko prehladil. Vedno ga je ščegetalo po grlu, da je pokašljeval. Ker je bil previden mož, ni hotel nekoliko dni iz sobe, da se čim prej pozdravi. Žena mu je kuhala lipovega čaja, ki ga je mož pil in se pritiskal k topli peči. Še toliko ni maral z doma, da bi stopil k brivcu, dasi je hotel, naj ga za praznike obrije in ostriže. Poslal pa je Joška ponj, češ, naj pride k njemu na dom, da mu spravi lase in brado v red.

Jožek je takoj odšel po brivca. Spotoma pa se je nekoliko zamudil pri sosedovih, da je bil brivec prej pri očetu nego Jožek.

Ko je prišel brivec, je sedel Boštjančič na stol. Najprej je brivec ostrgal očetu brado, potem je pa vzel škarje v roke in — šk-šk-šk — po očetovi

glavi, da je bila kmalu lepo ostrižena. Minka je čepela v kotu in gledala, kako spretno striže brivec očeta. Dobro se ji je zdelo, in posebno tisti šk-šk-šk ji je bil kaj všeč! In precej si je zaželela: „Oh, ko bi mogla tudi jaz tako striči!“

Komaj je odšel brivec in stopil oče v drugo sobo, se je vrnil Jožek. Ni še utegnil deti kučme z glave, že mu je stopila Minka naproti, kličeč mu veselo: „Jožek, zdaj-le si napraviva veliko veselje!“

„Pa kaj takega?“ vpraša Jožek.

„Mojo punčko ostriževa!“ odgovori sestra z veselim glasom kakor bi povedala Bog ve kaj imenitnega.

„Pa jo dajva!“ veli bratec brez vsakega daljšega pomisleka.

In res! Minka je primaknila zibelko s punčko k stolu, kjer je prej sedel oče, stekla po mamine škarje, sedla na stol in vzela punčko na kolena. A punčka ni hotela sedeti pokonci. Morda se je zdelo ubožici, kaj jo čaka. Zato jo je prijel Jožek za obe roki in jo držal ravno, a Minka je začela: „Šk-šk-šk!“

E, pa ni dolgo strigla kodrastih punčkinih las! Komaj je urezala dvakrat ali trikrat, kar se odpro vrata, in v sobo stopi — oče!

„Kaj pa delata?“ vpraša na pragu.

Jožek in Minka sta že iz očetovega glasu izpoznala, da ni niti pametno niti očetu všeč, kar sta storila. Zatorej sta bila tako prestrašena, da nista dala očetovemu vprašanju nobenega odgovora.

In kaj sedaj?

Oče pristopi, vzame Minki punčko iz rok, Jošku pa kučmo z glave, a po sobi se je kmalu začulo: „Šfrk-šfrk-šfrk!“ Jožek in Minka pa sta točila solze . . .

Za sinom.

*Do straže ženica prispè,
tresoča se v stražnika zre,
od poti zasopljena diše
in solze, glej, z lica št briše.*

*»Stoj, žena! Kam vede te pot?
Kaj iščeš o polnoči tod?
Ne čuješ li tamkaj z bojišča
obupnega, smrtnega vrišča?»*

*»Povej mi, kje biva moj sin?
Saj znan ti bo pač Valentin . . .
Polkovno je nosil zastavo
v premnogo že bitko krvavo.«*

*»E, kajpa, da sem ga poznal,
sam cesar svetinjo mu dal!
Skup s Tinetom vedno sva stala,
skup kri za svoj dom prelivala.*

*Ko davi bil rog je zapel,
še Tine je pravil vesel
o domu in mamici zlati,
ki moral slovo jima dati.*

*Vnel kmalu krvav se je boj,
pogumno spet stal je z menoj.
Kar krogla je zla privršela
in Tineta v prsi zadela.*

*Še roko podal mi v slovo,
ugasnilo mu je oko . . .
Tam gori ob cerkvi bel
sno v črno ga zemljico deli.«*

*In mati zakrije obraz,
zajoče obupno na glas,
h gomili nemudoma krene
pa krišča na nji se oklene.*

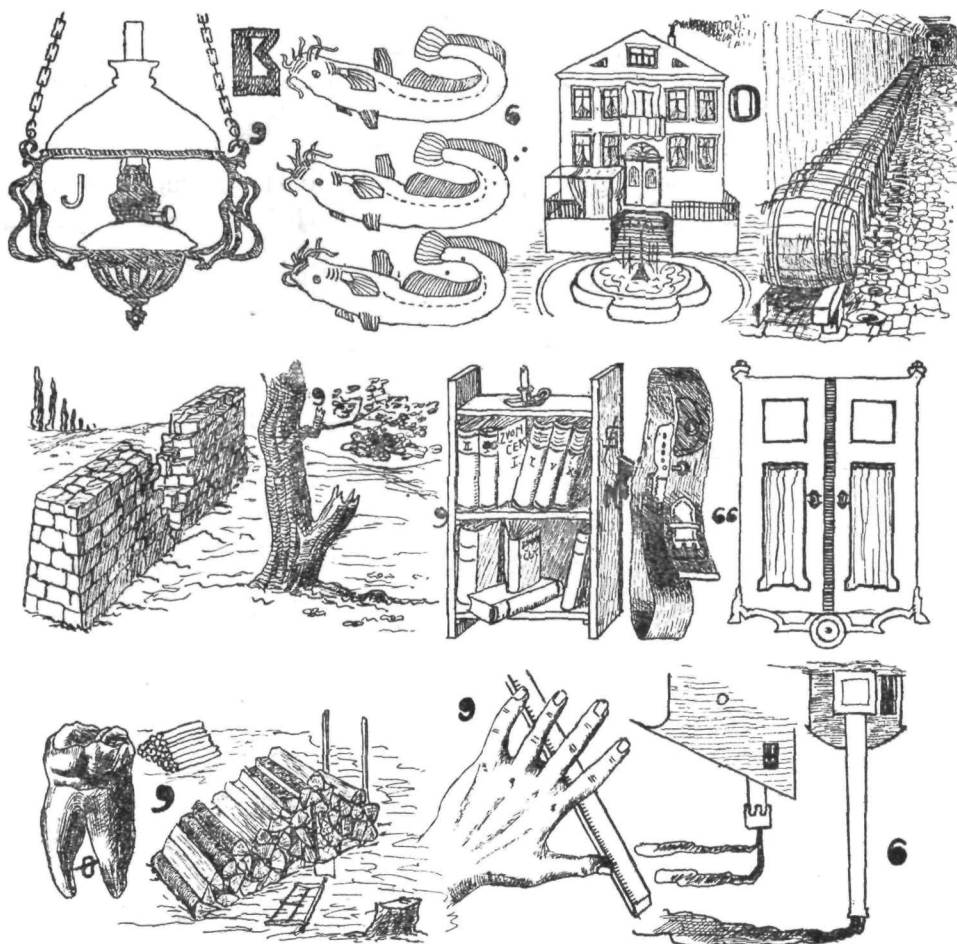
*Ko tožno ob grobu ihti,
sovražnik od brega vstreli.
Kraj cerkvice krogla zabrije
in materi srce — prebije.*

Vojanov.

Rebus.

Priobčil *Solovej.*

Rešitev in imena rešilcev priobčimo v prihodnji številki.

V katerem jeziku pišejo največ pism?

Izkušnja kaže, da odpravijo pošte vsak dan okolo 1000 milijonov pism. Izmed 500 milijonov pism je 150 milijonov pisanih v

angleškem jeziku, 90 milijonov v ruskem, 75 milijonov v nemškem, 55 milijonov v francoskem, 45 milijonov v španskem, 35 milijonov v laškem in 12 milijonov v portugalskem jeziku. Ostalih 38 milijonov pism

je pisanih zlasti v holandskem, poljskem, madjarskem, češkem, rumunskem, švedskem, danskem, srbohrvaškem, kitajskem, japonskem in seveda tudi v slovenskem jeziku. Koliko pisem pišejo ljudje v slovenskem jeziku, ne vemo natanko. Toliko pa vemo, da se nekateri naši ljudje vse premalo poslužujejo blaglasnega in milega materinega jezika!

Slavčevo petje.

Leta 1614. je izšla neka knjižica, v kateri je popisano, kako poje slavec. Tamkaj stoji črno na belem, da poje slavec tako-le: Tiün, tiün, tiün, tiün — zpe, tiu, zkva — kvoror, pipi, tio, tio, tio, tio, tio, tiks — kvitijo, kvitijo, kvitijo, kvitijo — zkvo, zkvo, zkvo, zkvo — zi, zi, zi, zi, zi — kvoror, tiu, zkva, pipikvi! — No, mnogo časa in izvrstna ušesa je moral imeti oni, ki je tako natančno proučeval slavčevo petje. Navadni ljudje vemo samo toliko, da je slavec med krilatimi pevci naših krajev prvi mojster!

Najčistejše mesto.

Najčistejše mesto na svetu je nemara japonsko glavno mesto Tokio. Tamkaj imajo namreč 800 javnih kopališč, v katerih se koplje povprečno vsak dan 300.000 ljudi. Tokio ima 1.300.000 prebivalcev. Japonsko se nahaja v Vzhodni Aziji.

Zanimiv slučaj.

V Novem Jorku v Ameriki leži v neki bolnici mlado dekle, Nellie Corcoran po imenu, ki že od 18. vinotoka lanskega leta neprenehoma spi. Žila ji bije kakor vsakemu drugemu zdravemu človeku, tudi vročice nima, samo njenim znanec se zdi, kakor da se je dekle v tem času močno postaralo. Zdravniki, ki jih je vedno polno okoli nje, ne vedo nobene pomoči, samo čakajo, da se dekle samo zbudi. Bog ve, kaj jim potem pove ta čudna zaspanka!

Kako zdravimo nahod?

Anglež William je priporočal že leta 1841. kot najboljšo sredstvo zoper nahod takozvano popolno izsušenje prehlada. To izsušenje se zgodi na ta način, da ne uživa nahodni človek 48 ur nobenih tekočin, ampak samo trda jedila. Samo po par žlic vina, ali mleka sme použiti na dan, a ni treba, da bi bil vedno v sobi, temveč sme tudi ven na zrak. Ob takem zdravljenju mine nahod baje najpozneje v dveh dneh, a kar je še posebno dobro, se nahodu nikdar ne pridruži kašelj. — Kdor je na-

hoden, naj poizkusi, je li res pomaga tako zdravljenje, pa nam naj potem poroča, da bomo vedeli, kako je s to rečjo.

Pivci — petroleja.

Takih čudnih pivcev je mnogo zlasti v Parizu. Kdor se naleze petroleja, pravijo, da ni razkačen kakor drugi pijančki, temveč samo siten je in zabavlja ljudem. Zdravniki pa trde, da petrolej škodljivo vpliva na človeško telo ter so sklenili, da se mora zoper pivce petroleja nastopati z vso odločnostjo in strogostjo.

Največja vojašnica.

Največja vojašnica je nemara ona v Varšavi na Ruskem, kjer ima prostora 38.000 vojakov. (Toliko ima n. pr. Ljubljana prebivalcev.) Jako velika je tudi vojašnica v Aldershotu na Angleškem, ki obsega 1900 ha. Sezidali so jo l. 1856. Stala je okoli 960.000 K.

Šola za mišji lov.

Kmetiško društvo v Nidwaldnu v Švici vabi kmete, naj se oglase za učni tečaj, ki ga meni imenovano društvo kmalu otvoriti in kjer se bodo učili poslušalci, kako je mogoče najuspešnejše loviti in pokončevati miši. Švicarske mačke čaka torej žalostna bodočnost in nemara bi se pritožile, ko bi vedele, da jim mislijo ljudje odjesti kruh. A kaj hočejo sirote!

Pregovori.

Tudi mladenič sodi stare ljudi.
Vsak ima svoje lise.
Rad bi letal, pa še perja ni zredil.
Veliko ropota — malo moke.
Visoki gospodje — visoki obeti.
Pomladni snežiči so žitni volčiči.
Kadar najbolj igra teče, moraš obrniti ji pleče.
Med pravico in krivico ni srede.
Hiša razdeljena razpada kakor zapuščena.
Človek se mora ravnati po ljudeh, ne ljudje po človeku.
Izguba je sestra dobičku.
Bogastvo iz odrtije se nenadoma razbije.
Dobra odgoja brani uboštvu pod streho.
Kdor hoče visoko priti, mora trden v glavi biti.
Bolje danes kos — kakor jutri gos.
Kdor ni užil žalosti, ne ve ceniti veselja.
Ako zapovedujeta dva brodarja, se potopi ladja.

Uabilo in priporočilo.

Danes stopamo pred svoje zveste prijatelje in naročnike v prenovljeni obleki: dali smo svojemu listu platnice, in v njih bo izhajal naš list odslej vsak mesec. S tem nameravamo pokazati, kako iskreno želimo, da bi napravili »Zvonček« čim lepši in da bi imeli naši naročniki z njim vedno več veselja. Preskrbeli smo tudi v tiskarnici popolnoma nove črke, nakupili smo mnogo novih okraskov ter se založili z lepimi podobami, da bo izhajal naš mladi list odslej kakor prenovljen in prerojen. Že »Zvončkova« zunanja oblika naj kaže, da ne iščemo ob izdavanju svojega lista nič lastnega dobička, nego da je naš edini namen samo ta, da čim bolj zadovoljimo »Zvončkove« naročnike in bralce, da ustvarimo polagoma list, ki bodi naši ljubi mladini v srčno veselje in v trajno korist, list, kakršnega je vredna in potrebna naša slovenska mladina.

Malokaj vpliva na otrokovo srce in na njegovo dušo tako kakor lepa in dobra knjiga. Samo živa beseda in živ zgled sta močnejša od lepe in dobre knjige. Igrače se otrok kmalu naveliča, a lepe knjige ni nikoli nevesel. Zvesta družica mu je in najboljša prijateljica, kadarkoli jo vzame v roke. Iz nje se navzemlje nehote in nevede dobrih nauk, ki so mu pozneje čvrsta opora. Taka knjiga mu je neusahljiv vir srčnega veselja in prijaznega razvedrila. In naša najiskrenejša želja je, da bi bil ravno »Zvonček« taka lepa in dobra knjiga, napolnjena z razveseljujočim in poučnim berivom, okrašena s podobami, ki radoste oko in plemenitijo okus.

Zato smo se pa tudi potrudili, da smo se založili za to leto z raznimi leposlovnimi, zabavnimi in poučnimi spisi, ki jih bomo priobčevali v »Zvončku« ter si tako prizadevali, da ne ostanemo pri samih obljubah. Polnili bomo svoj list tudi odslej z lepimi povestmi, pravljicami, basnimi in pesmami, s spisi prirodoslovne in prirodopisne vsebine, priobčevali bomo kratke vesti vsakojake vsebine, skrbeli za bistrenje duha svojih bralcev z različnimi rebusi, nalogami in ugankami, a obračali bomo v tem letu še posebno skrb na to, da zbudimo in okrepimo v mladih srcih resnično in globoko ljubezen do domače zemlje slovenske, da seznanimo svoje naročnike s slovanskim svetom in s slavnimi njega sinovi in hčera, ki jih bomo kazali v svojem listu v besedi in podobi.

Lep razvitek našega lista in mnogo priznanj, ki nam dohajajo z vseh strani, nam pričajo, da je naše ravnanje pravo in da je uspeh našega delovanja zadovoljiv in dovoljen. Zato pa bomo na poti, ki smo krenili nanj že ob ustanovitvi »Zvončka«, vztrajali, dokler nam ohrani Bog zdravje in moč.

Slovensko občinstvo pa prosimo naklonjenosti in podpore. Poudarjali smo že večkrat, da bi ne smelo biti ni slovenske družine ni slovenske šole, ki bi ne bila naročnica »Zvončkova«. Žal, da moramo tudi danes izjavljati, da je še vedno mnogo slovenskih družin in slovenskih šol (celo večrazrednic!), ki niso naročene na »Zvonček«. Zato prosimo svoje prijatelje, naj nam vztrajno in neumorno nabirajo novih naročnikov. Ako se vsak, kdor je naklonjen našemu listu, samo nekoliko potru, nam pridobi brez težave vsaj enega novega naročnika, in tako bi se njih število hipoma podvojilo, s tem bi se podvojili tudi naši dohodki, in naš list bi bil čimdalje lepši in popolnejši!

Vkljub letošnjim izpremembam ostane naročnina ista. 5 K na leto je tako malo, da jih pač vsak lahko utrpí!

Naročnino, reklamacije i. t. d. sprejema tudi v tem letu g. Luka Jelenc, učitelj v Ljubljani, Rimska cesta št. 7. Rokopise, slike, uglasbene pesmi, sploh vse uredniške stvari pa je pošiljati na naslov: Engelbert Gangl, učitelj v Ljubljani, Turjaški trg št. 4, III. nadstr.

Uredništvo in upravištvo.